

Litteratur

THURE PALM: Die Holz- und Rinden-Käfer der süd- und mittelschwedischen Laubbäume. Opuscula Entomologica, Supplementum XVI. Lund 1959. 374 pp.+47 opagerade sid. med 93 fig., varav 88 fot. Pris 25:—.

Labor omnia viciat improbus! Vergili ord i Georgica om den våldsamma arbetsivern, tack vare vilken människan en gång övervann alla svårigheter, kommer en osökt i tankarna vid studiet av Thure Palms avhandling om de syd- och mellansvenska lövträdsskalbaggar. Det krävs i sanning en arbetsförmåga av ovanliga mått för att genomföra en undersökning av denna omfattning och, inte mindre, för att i tryck framlägga dess resultat.

Att i detalj granska Palms arbete kan här självfallet inte bli tal om. Endast det väsentligaste kan beröras. Förf. följer samma disposition som i sin avhandling av år 1951 om de nordsvenska lövträdens ved- och barkskalbaggar (anmäld i Ent. Ts. 1951, s. 205—206). Det område, som undersökts, utgörs av Sverige söder om ekens nordgräns. I undersökningen ingår ved- och barkskalbaggar sensu latiore, alltså utom de arter, som uteslutande livnar sig av ved- och barkdelar, även saft- och trädsvampätare samt sådana arter, som anträffas i träd, därför att de såsom rovdjur eller avfallsätare är mer eller mindre bundna till de egentliga trädskalbaggar eller andra i träd levande djur, t.ex. myror. Att skarpt avgränsa en så heterogen djurgrupp är, som förf. framhåller, inte möjligt, allra helst många av de skalbaggar, som anträffas i träd, inte är kända med hänsyn till näringsval och utveckling. Man får vara förf. tacksam, att han dragit gränsen för gruppen ved- och barkskalbaggar så generöst som skett, då härigenom ett stort antal ur olika synpunkter intressanta och tidigare mindre kända arter kommit att behandlas. Att diskutera, vilka som bör medtagas eller ej av de »perifera» arterna, är tämligen meningslöst. Dock förefaller det rätt kuriöst, när *Metoecus paradoxus* L. inrangeras bland trädskalbaggar, i all synnerhet som den här kommer att hamna i den exklusiva grupp på 16 arter, som hos oss endast anträffats i bok.

Med den nämnda vida avgränsningen av gruppen ved- och barkskalbaggar kommer undersökningen att omfatta inalles 820 arter, vilket är nära nog det dubbla mot antalet nordsvenska arter. Denna skillnad förklaras förutom genom skalbaggsfaunans större artrikedom överhuvudtaget i de södra landskapen med det vida större antalet här växande lövträdsarter. Mer än hälften av de i Sydsverige funna arterna förekommer dock även och i många fall företrädesvis i landets nordliga del, varför de av förf. behandlats redan i hans tidigare arbete. I fråga om åtskilliga av dessa arter har dock nya fakta tillkommit genom undersökningarna i Sydsverige.

I ena hälften av tabell I anges de olika arternas förekomst inom undersökningsområdet olika landskap. Då förf. här kunnat följa manuskriptet till den nu utkomna nya coleopter-katalogen, är utbredningsuppgifterna så fullständiga som f.n. gått att få dem. I tabell III gör förf. ett försök att gruppera arterna efter frekvens, en vanskelig uppgift, där, som han själv framhåller, en viss subjektivitet svårigen kan undvikas. I fråga om vissa trädskalbaggar, vilkas imagines på grund av kort livslängd eller undangömt levnadssätt mera undantagsvis ertappas av samlare, kan den verkliga frekvensen endast avslöjas, om man känner deras utveckling och kan identifiera dem i olika utvecklingsstadier. Då genom förf:s och andras forskning detta villkor numera uppfyllts för ett mycket stort antal arter, torde i varje fall för dessa förf:s frekvensuppgifter vara mycket väl grundade. Som exempel på tidigare som mycket sällsynta ansedda arter, om vilkas förekomst man nu fått en riktigare föreställning, kan nämnas *Anitys rubens* Hoffm. och *Leioderus Kollari* Redtb.

Inom den del av landet undersökningen gäller har förf. valt ut ett antal mindre undersökningsområden, där trädens skalbaggar kunnat studeras kontinuerligt under en följd av år. Förf. har även studerat lövträdsskalbaggar på olika håll i Mellan- och Sydeuropa, varigenom erfarenheterna från Sverige kunnat kompletteras på flera punkter, särskilt i fråga om hos oss mycket sällsynta arter. Ett stort antal arter har förutom i fältet även

Entomol. Ts. Arg. 82. H. 1—2, 1961

studerats i hemfört trädmaterial. Härigenom har utvecklingsbiologin hos många i detta avseende förut bristfälligt kända eller helt okända arter kunnat slutgiltigt klarläggas. Inte minst denna del av förf:s utredning är värd det största erkännande.

Bland förf:s undersökningsområden återfinns helt naturligt även de rester av ursprunglig lövskog, som ännu finns bevarade här och var i Sydsvrige: Skäralid, Halltorp, Hornsö-Strömserum, några lokaler i Mälardalskapen och i Nedre Dalälvsområdet. Dessa områden huser en del insekter av stort faunistiskt intresse, vilka kan betraktas som urskogsrelikter, i viss mån också som värmerelikter. Hit hör, förutom representanter för andra insektordningar, t.ex. *Ceroplastus sesoioides* Wahlb., *Scardia boletella* F., *Leptothorax corticalis* Schenk, *Camponotus fallax* Nyl., framför allt ett betydande antal lövträdsskalbaggar. Förf. ger (s. 21) ett antal exempel på sådana arter. Man hade varit tacksam för en fullständig förteckning över dessa märkliga djur. Det framstår som ett naturvårdsintresse av första rang, att, där så inte redan skett, de biotoper, där de funnit en fristad undan den moderna skogsvårdens härjningar, effektivt skyddas, så att dessa rariteter fortsatta existens i landet säkras. För alltför många djur tillhörande kategorin urskogsrelikter, vilka figurerar i våra skalbaggsförteckningar, måste redan sättas »troligen utdöd». En maning till samlare att visa den största varsamhet är i detta sammanhang också på sin plats.

Beträffande arternas bundenhet till visst trädslag och deras beroende av trädets ståndort och beskaffenhet kommer förf. till samma resultat som i sin undersökning över Nordsvriges lövträdsskalbaggar. Mycket få arter är sålunda bundna utslutande till ett visst trädslag, ett antal, som minskar ytterligare, om man, som förf. gör, tar hänsyn även till utländska erfarenheter. Detta förhållande syns anmärkningsvärt, då bland fytofaga skalbaggar i övrigt monofagi är relativt vanlig, särskilt om begreppet utvidgas till att omfatta bundenhet till olika arter av ett och samma växtsläkte. Avvikelsen är dock mera skenbar. Bland de egentliga ved- och barkskalbaggarna är bundenhet till visst trädslag förhållandevis vanlig. Förf. påpekar detta beträffande scolytiderna. Med ledning av förf:s uppgifter kan man konstatera detsamma i fråga om familjerna *Buprestidae* och *Cerambycidae*. Av större betydelse för skalbaggsfaunans sammansättning än trädslaget är trädets ståndort, dimensioner och friskhetsgrad, varav de viktigaste miljöfaktorerna, temperatur och fuktighet, är beroende. Ett rätt stort antal av de behandlade skalbaggsarterna kan betecknas som värmeälskande. Men på det stora hela taget är, som framgår av tabell II, de flesta arter mindre specialiserade i sina krav på miljön än man kanske tidigare föreställt sig.

Ur näringsbiologisk synpunkt urskiljer förf. tre huvudgrupper: bark- och vedätare; svampätare; rovdjur, avfalls- och trädsaftätare. De två första av dessa grupper är mycket enhetliga, även om de låter sig uppdelas i ett antal tämligen väl avgränsade undergrupper, den tredje är, som redan framgår av dess beteckning, betydligt mera heterogen. Även en fjärde huvudgrupp, allätare, kan uppställas, till vilken hör exempelvis vissa elaterid- och heteromerlarver. Förf. framhåller, att det ofta är vanskligt att avgöra, vad en viss art lever av. Man får inte dra förhastade slutsatser av var den anträffas i trädet. För endast 10 % av de behandlade arterna saknas helt uppgifter om näringsvalet, vilket vittnar gott om grundligheten i förf:s natur- och litteraturstudier.

Om utforskningen av trädskalbaggnas utvecklingsbiologi har förf. inlagt särskilt stora förtjänster. Av de 820 arter hans undersökning omfattar, har han själv funnit larven till 347 och puppan till 272 arter, vilket onekligen är imponerande. Vad det i första hand gällt att utreda är utvecklingstidens längd, platsen för förpuppningen, tiden för kläckningen samt i vilket stadium övervintringen sker. I fråga om det sistnämnda ges i texten en översikt över förhållandena hos de olika familjerna. Kort berörs också äggläggningen och livslängden hos imagines. Vilken tid av året arterna påträffas i imagostadiet finns förtecknat i en kolumn i tabell III.

Arternas skogliga betydelse behandlas ingående. Ett betydande antal arter bland de sydsvenska lövträdsskalbaggnas betecknas som fysiologiska (48 st.) eller tekniska (79 st.) skadegörare. Flera arter hör hemma i båda dessa kategorier. En del av skadegörarna kan emellertid, då deras åverkan på träden saknar skoglig betydelse, hänföras till gruppen indifferent, som är den helt dominerande (792 st.). Som nyttiga anges 73 arter.

I den allmänna delens sista kapitel behandlas sammansättningen av skalbaggsbiocenosen och arternas succession i ett antal träd, där angreppen kunnat följas och studeras under en längre tidsperiod. Att utreda dessa förhållanden är en svår uppgift, som förf. i vissa fall måst lösa genom att sammanställa iakttagelser från flera träd på samma lokal i olika stadier. Av förf:s redogörelse framgår, hur givande fortsatta studier inom denna del av ekologin bör vara, särskilt om de, som önskvärt vore, vidgas till att omfatta hela den till träden bundna faunan.

Den allmänna delen avslutas med de tre tabeller, till vilka redan refererats i det föregående. Enbart att göra upp dessa tabeller, i vilka alla viktiga fakta i fråga om de behandlade arterna sammanförts på ett mycket överskådligt sätt, är en högst aktningvärd prestation.

I den speciella delen redogör förf. för de enskilda arternas biologi och ekologi. Denna del är utomordentligt värdefull för alla dem, som av den ena eller andra anledningen studerar lövträdens skalbaggar, då den torde vara en i det närmaste fullständig sammanställning av allt, som f.n. är känt om dessa djur ur biologisk och ekologisk synpunkt. Till övervägande del kan förf. här åberopa sig på egna undersökningar, men även andras talrika bidrag till utforskandet av dessa populära skalbaggar citeras och kommenteras. Även om den vetgirige i stor utsträckning måste hämta den närmare kunskapen i de specialuppsatser förf. hänvisar till, är dock en sådan sammanställning, som här gjorts, av oskattbart värde. Utförligast behandlade är de egentliga ved- och barkskalbaggar, helt naturligt, eftersom de dels är de lättast studerade och därför bäst kända, dels hyser de ur skoglig synpunkt verkligt betydelsefulla arterna. Man fäster sig här bl.a. vid utredningarna om sådana arter som *Dirrhagus Sahlbergi* Mannh., *Dircaea australis* Fairm., *Rhopalopus femoratus* L., *Leioderus Kollari* Redtb., *Phymatodes pusillus* F. och *Pyrhridium sanguineum* L. Även om utvecklingen hos vanligare arter, t.ex. *Toxotus cursor* L., ges här för första gången utförligare besked. Trots allt finns det fortfarande relativt vanliga arter, som är bristfälligt kända med hänsyn till sin biologi, t.ex. *Stenocorus meridianus* L., och självfallet gäller detta särskilt om många arter utanför den trängre kretsen av egentliga trädskalbaggar.

Efter texten följer förutom 5 kartor 88 reproduktioner av fotografier, genomgående av god klass och utgörande ett värdefullt komplement till texten. Många av dessa bilder vittnar också värtaligt om hur starkt bunden förf. själv blivit till sina djurs biotoper.

Att inom ramen för denna recension redovisa en detaljgranskning av Palms arbete kan, som inledningsvis redan påpekats, inte komma i fråga. Några felaktigheter och oklarheter bör emellertid påpekas. — S. 18—19 lämnas en förteckning på 64 arter, betecknade såsom »neu für Schweden». Namnen på dessa arter har i den speciella delen tryckts med fetstil. Enligt vanlig praxis användes det för övrigt i de flesta fall inadekvata men allmänt begagnade uttrycket »ny för landet» endast första gången ett fynd av en förut från landet inte känd art publiceras. På ett par undantag när är emellertid dessa förf:s 64 arter tidigare publicerade från Sverige, de allra flesta av förf. själv. Att ange de arter det här gäller som upptäckta i landet efter Catalogus 1939 hade varit det korrekta. — S. 20 r. 1—3 borde texten uppenbarligen lyda: Alle in den nordschwedischen Laubbäumen repräsentierten Familien kommen auch im südlichen und mittleren Schweden vor und ausserdem noch 11 andere, die meisten jedoch mit nur wenigen Arten. Eine Ausnahme bildet die Familie *Eucnemidae* mit 11 Arten. — S. 28 saknas bland de hos oss endast på lind funna arterna *Exocentrus lusitanus* L., en lapsus, som är så mycket endomligare, som denna longicorn är den enda av de i undersökningen ingående arterna, som utslutande utvecklas i detta trädslag (jfr s. 333). Den tabellariska översikten s. 31 blir följaktligen också oriktig i fråga om *Tilia*. I denna tabell borde för tydlighets skull texten i kolumn 4 lyda: In Schweden ausschliesslich an der Baumart gefunden. — S. 61 har efter r. 10 en rad utelämnats. På denna skall stå: *Oedemeridae* (2), *Serropalpidae* (1), *Lucanidae* (1), *Cerambycidae* (32). — S. 65 r. 9—13 (efter tabellen) är formuleringen oklar. Meningen är tydligen: Indifferentia arter förekommer i alla familjer utom *Lymexylidae* etc. I övriga familjer är samtliga arter indifferentia med undantag av några utslutande nyttiga arter inom familjerna *Ostomidae* etc. och vissa enbart skadliga arter inom familjerna *Buprestidae* etc. — S. 88 r. 9—12 säger förf.: Die meisten Beobachtungen sind vom Verfasser oder den im Vorwort genannten Mithelfern (!) gemacht worden. Nur einige wenige Beobachtungen gründen sich auf bereits erschienene Literatur, die an gegebener Stelle im »Speziellen Teil» zitiert wird. I själva verket grundar sig en mycket stor del för att inte säga det mesta av de i tabellerna sammanställda fakta på iakttagelser, som förut publicerats av förf. och andra, såsom framgår av litteraturhänvisningarna under de olika arterna i den speciella delen.

De här påtalade felaktigheterna kan på intet sätt, lika litet som enstaka tryckfel och språkliga oriktigheter, förta det allmänna intrycket av Palms avhandling som ett mycket gediget arbete. Förf. är att lyckönska till att han nu med denna bok fört sin stort upplagda undersökning över de svenska lövträdens ved- och barkskalbaggar till ett lyckligt slut. Sin ställning som landets främste skalbaggs-kännare, som en sällsynt skicklig fält-entomolog och insektbiolog har han därigenom ytterligare befäst. Lyckönskas bör också

landets nu verksamma koleopterologer och skogsentomologer likaväl som kommande generationer till ett outhärligt uppslagsverk.

Tord Nyholm

Catalogus Coleopterorum Fennoscandiae et Daniae. Auctoribus VICTOR HANSEN, EINAR KLEFBECK et OSCAR SJÖBERG, GUNNAR STENIUS, ANDREAS STRAND. Redigenda curavit CARL H. LINDROTH. Lund 1960. 476 sidor, 1 karta. Pris 50 kr.

Catalogus Insectorum Sueciae XVI. Coleoptera. Auctoribus EINAR KLEFBECK et OSCAR SJÖBERG. Opuscula Entomologica Supplementum XVIII. Lund 1960. 263 sidor, 1 karta. Pris 40 kr. (för medlem 25 kr.).

Så har den då äntligen kommit, den nya *Catalogus Coleopterorum*, länge efterlängtat och med spänning emotsedd! Katalogen har tryckts i Entomologiska Sällskapets regi i två upplagor och har givits den praktiska uppställning och vårdade utstyrelse, som vi förut känner från serien »*Catalogus Insectorum Sueciae*». Den större upplagan omfattar hela det nordiska området och är sålunda en direkt efterföljare till »*Catalogus Coleopterorum Danie et Fennoscandiae*» (Soc. pro Fauna et Flora Fenn. Helsingfors 1939). Den mindre upplagan omfattar enbart Sverige+i summariska kolumner Norge, Danmark och Finland samt Nordtyskland och Brittiska öarna, och den utgör ett direkt utdrag ur den större. Det är emellertid att märka, att den svenska upplagan skiljer sig från den helnordiska i ett rätt viktigt avseende: endast den innehåller en av B. O. Landin sammanställd, utförlig förteckning över viktigare utkommen litteratur, huvudsakligen under perioden 1939—1960, som berör den nordiska skalbaggsfaunan. Varför en så nyttig sak inte också tagits med i den stora upplagan synes anmälningsvärdigt.

Vid den nordiska entomologkongressen i Köpenhamn 1950 väcktes frågan om gamla *Catalogus* modernisering, men först vid nästa kongress i Oslo tre år senare fattades ett formligt beslut om utgivandet av en ny katalog efter de linjer, som nu skett. Sammanställningen och tryckningen har alltså tagit en tid av sju år, men så har också författarna och redaktören av den nya *Catalogus* gått till verket med den största grundlighet för att få den så fullständig och korrekt som möjligt. Och det skall genast sägas, att de lyckats utmärkt och åstadkommit ett synnerligen imponerande och värdefullt arbete. En god hjälp härvid har de haft av nästan samtliga i de nordiska länderna verksamma koleopterologer, som utan undantag beredvilligt ställt alla nya, ännu ej publicerade fynduppgifter till förfogande. På så sätt har det nya verket blivit något av ett omfattande lagarbete, med bidrag från en lång rad skalbaggsintresserade.

Det i den gamla katalogen begagnade winkliska skalbagssystemet har också denna gång i huvudsak kommit till användning, ehuru det, såsom i förordet framhålles, numera i väsentliga punkter får anses föråldrat. Den enda och ej oviktiga förändring som gjorts, är att alla arterna inom ett visst släkte ordnats alfabetiskt och ej som förut efter släktskap. Detta innebär vissa fördelar (väl särskilt för den i systematiken ej så hemmastadde), men också nackdelar; man förlorar t.ex. överblick över den naturliga artsammansättningen inom ett släkte.

Den geografiska indelningen av de fyra nordiska länderna är i huvudsak densamma som i gamla *Catalogus*; dock har för Norges del Andreas Strands nya system (Norsk Ent. Tidsskr., Bd. 6, 1943, s. 208 o.f.) följts. Beträffande vårt land har varje landskap fått sin kolumn, och därjämte har Lapplandskolumnen delats upp i 5 kolumner, en för varje Lappmark. Sverige upptar i katalogen två sidor, och på samma uppslag får också rum Danmarks 3 kolumner samt summariska kolumner för Nordtyskland och Brittiska öarna. På det därpå följande uppslaget återfinns vi först Norge med 19 kolumner och därefter Finland (eller rättare Öst-Fennoskandia) med 16 kolumner. Dessa kolumner omfattar på två undantag när vardera två provinser, varför ett särskilt (och ganska finurligt) beteckningssystem med halva eller hela cirkelytor kommit till användning. För redovisningen av det 40-tal arter varje sida rymmer tas följaktligen två hela uppslag i anspråk.

En välkommen nyhet i den nya *Catalogus* är, att de latinska namnen försetts med uttalsbeteckning. För detta tidskrävande arbete svarar Tord Nyholm.

Varje art är numrerad, och samma nummer står också på sidan intill, varigenom återfinnandet av rätt rad underlättas.

I slutet av boken (båda upplagorna) finns ett par sidor rättelser och tillägg, huvudsakligen berörande för respektive land nya eller strukna arter. Det vore mycket önskvärt, om dessa kunde kommenteras litet utförligare i våra facktidsskrifter. Under vilka omständigheter har t.ex. de ej som svenska förut publicerade arterna *Clambus radula* Endr.-Younga och *Ochthebius dilatatus* Steph. tagits i Skåne eller *Oxygoda hansseni* A. Str. i Jämtland,

och var finns beskrivningen på den förstnämnda skånska arten att läsa? Såvitt jag kunnat finna inte i Endrödy-Youngas *Clambidae*-monografi i *Opuscula Entomologica* 1959.

År 1960 var i Danmark kända 3.486, i Öst-Fennoskandia 3.443, i Norge 3.091 och i Sverige 4.058 olika skalbaggsarter. Intressant är att härmed jämföra motsvarande artantal 1896, enligt Grills katalog; då anges för Danmark 2.820, Finland 2.960, Norge 2.206 och för Sverige 3.320 olika skalbaggsarter. Faunan har under dessa 64 år i Norge sålunda i genomsnitt tillförts 14 för landet nya arter per år, i Sverige 11,5, i Danmark 10,5 och i Finland 7,5 nya arter per år.

Att i detalj gå in på alla de nyheter verket innehåller, låter sig naturligtvis inte göra. Trots ett ganska intensivt studium har anmälaren hitintills inte upptäckt en enda felprickad kolumn. Utmärkningen i kolumnerna har säkerligen gjorts med den allra största omsorg, även om ett och annat mindre fel framdeles skulle uppstå. De enda småfel anmälaren (dock utan att söka efter sådana) tills dato observerat, har varit ett stavfel sid. 3 rad 11 ovanifrån i större upplagan och ett fel på sid. 242 mindre upplagan, där Anton Jansson anges som författare till ett arbete 1943 om »Våra *Caenoscelis*-arter».

Det är livligt att hoppas, att den nya *Catalogus Coleopterorum*, som kostat författarna och redaktören så mycken möda, skall bli minst lika uppskattad och spridd som den gamla. Det förtjänar den.

Thure Palm

A. HORION: Faunistik der mitteleuropäischen Käfer. Band VI (Lamellicornia). Kommissionsverlag Buchdruckerei Aug. Feyal Überlingen-Bodensee 1958. 343 sidor. Pris DM 24,70.

A. HORION: Faunistik der mitteleuropäischen Käfer. Band VII (Clavicornia 1. Teil). Kommissionverlag Buchdruckerei Aug. Feyal Überlingen-Bodensee 1960. 346 sidor. Pris DM 24,70.

Dr. Adolf Horion, som 1958 fyllde 70 år, har under stora ekonomiska svårigheter och upppoffringar men med oförminskad arbetslust och energi fullbordat ytterligare två band av sitt stora verk »Faunistik der mitteleuropäischen Käfer». De kunna liksom alla föregående beställas genom Goecke & Evers, Verlag und Antiquariat naturwissenschaftlicher Schriften, Krefeld.

Lamellicorn-bandet upptar omkring 250 arter med omfattande och kritiskt prövade faunistiska uppgifter samt därtill mycket värdefulla och ofta utförliga meddelanden om ekologi, biologi, fenologi, larvutveckling, praktisk entomologisk betydelse m.m. Som bilager medfölja två längre uppsatser av andra koleopterologer, den ena författad av Dr. E. Gersdorf om ollonborrnarnas uppträdande i Tyskland, den andra av Dr. H. Schweiger om skadliga lamellicorner i Österrike.

Vid sin behandling av lamellicornerna har förf. tydligt kunnat konstatera, att artbeståndet i Mellaneuropa under de sista hundra åren och ibland under betydligt kortare tid varit underkastat stora förändringar. Detta ej blott att fatta så, att en del i äldre tid funna arter helt försvunnit eller nya kommit in och blivit stadigvarande gäster utan också på det sättet, att ett ganska stort antal (oftast värmekrävande) arter under gynnsamma år invandrat och i en del fall blivit bofasta under kortare tid men snart åter hastigt försvunnit. Många arters frekvens har vidare fluktuerat under ganska korta tidsperioder, en företeelse som varit mera påtaglig än inom andra skalbaggsfamiljer. Liknande förändringar och fluktuationer äro ju också kända beträffande vår egen bladhorningsfauna. Om orsakerna till dem vet man ännu ingenting med bestämdhet; sannolikt torde klimat- och väderleksväxlingarna samt den mänskliga kulturen (t.ex. sand- och betesmarkers förseende med skog, minskning av kreaturstammen) spela en ej oväsentlig roll. För invandringen är det givetvis av stor betydelse, att lamellicornernas spridningsförmåga i de flesta fall är utomordentligt god, ty dels äro skalbaggar i regel förträffliga flygare, dels äro många av dem utpräglade kulturarter, som lätt spridas med människan.

Den nu utkomna första delen av Clavicorn-bandet omfattar familjerna *Sphaeritidae*, *Ostomidae*, *Byturidae*, *Nitidulidae*, *Rhizophagidae*, *Cucujidae*, *Cryptophagidae* och *Phalacridae* med omkring 500 mellaneuropeiska arter. Dessa behandlas efter samma principer som arterna i det föregående bandet och äro i de flesta fall försedda med fylliga uppgifter om levnadssätt m.m. Flera av släktena (t.ex. *Cryptophagus*, *Epuraea*, *Atomaria*), ansedda som mycket kritiska, sakna f.n. mellaneuropeiska specialister, varför de enligt förf. ej kunnat bli så fullständigt faunistiskt genomforskade som önskvärt skulle ha varit. Han säger sig emellertid, till heder för den svenska skalbaggsforskningen, vid utarbetandet av sin »Faunistik» ha haft stor nytta av Nils Bruces och Oscar Sjöbergs monografier

över de nämnda släktena. Förf. är för övrigt mycket väl bevandrad i den nordiska koleopterologiska litteraturen och hänvisar ofta till den eller citerar den i olika sammanhang.

Man må livligt hoppas, att Dr. Horion får möjligheter att inom närmaste framtid publicera nya band av sitt utomordentliga verk, som även för svensk skalbaggsforskning är av så stor betydelse.

Thure Palm

EWALD REITTER: Der Käfer. En Wunder der Schöpfung. Chr. Belsen Verlag Stuttgart 1960. Format 24×34 cm, 206 sidor, därav 60 sidor färgplanscher. Pris inb. DM 79,50, vid subskription DM 70.

Ovannämnda tyska förlag har utgivit ett populärvetenskapligt praktverk, i vilket bilderna äro huvudsaken. De utgöras av färgfotografier, oftast i förstoring, och stå nog på toppen av vad som i den vägen för närvarande kan åstadkommas. De ge en levande och naturtrogen bild av en mängd olika skalbaggsformer; var och en är nästan som ett litet kontsverk som förmedlar skönhetsintryck av allra högsta värde. Verkets titel är på sätt och vis missvisande, ty bildurvalet har ej gjorts med tanke på att den naturintresserade allmänheten (ty det är till denna och ej till specialisten som boken närmast vänder sig) skall få ett representativt tvärsnitt av formrikedomen inom ordningen *Coleoptera*. Många skalbaggsfamiljer äro ej alls representerade, och av en så artrik familj som kortvingarnas har exempelvis blott två arter fått komma med. I stället visas, nästan i överflöd, tropiska skalbaggar av jätteformat, utomeuropeiska praktbaggar, knäppare, långhorningar, glansbaggar, vivlar etc. i de skönaste färger och av det mest otroliga utseende, exotiska skalbaggar med framben och andra kroppsdelar onaturligt förlängda eller på annat sätt märkvärdiga och groteska, t.ex. i fråga om kroppsbeklädnaden. Men det är ju självklart, att sådana skalbaggsformer göra sig bäst vid avbildning i färg och väl också mest intressera den stora allmänheten.

Till varje färgbild hör en kortfattad, upplysande text. Denna har författats av Dr. Ewald Reitter, en sonson till den namnkunnige skalbaggsforskaren Edmund Reitter. Detsamma är fallet med övrig text i boken, som är rätt rörig och föga ansluter sig till bildmaterialet. Den innehåller också åtskilliga häpnadsväckande felaktigheter. Så sägs t.ex. på sid. 20, att »spanska flugan» skulle vara den mest bekanta företrädaren för familjen *Cantharidae* och att enstaka släkten av denna familj skulle ha samma slags utveckling som meloiderna! Sannolikt har förf. haft »cantharidin» (det blådragande ämnet hos *Lytta*) i tankarna och så helt enkelt placerat »spanska flugan» bland canthariderna. Inte heller verka de långa listorna på ledande forskare inom olika skalbaggsfamiljer sakkunnigt hopkomna, eftersom man t.ex. bland carabid-specialisterna (sid. 185) förgäves letar efter Carl H. Lindroths namn men (sid. 186) däremot upptäcker det bland dem som särskilt sysslar med vivlarna.

Thure Palm

H. WIEHLE: Micryphantidae-Zwergspinnen. Die Tierwelt Deutschlands, 47. Teil: Spinnentiere oder Arachnoidea, XI. Jena 1960. 620 s., 1147 fig.

Familjen Micryphantidae eller som den oftare och riktigare benämns, Erigonidae, är på nordligare breddgrader den ojämförligt artrikaste spindelfamiljen. I vårt land torde den omfatta omkring 200 arter. I den av Wiehle utförda bearbetningen av denna familj i serien »Die Tierwelt Deutschlands» behandlas 144 arter, och de flesta av dessa ha anträffats eller kommer förmodligen att anträffas hos oss. Familjens arter gör skäl för namnet »småspindlar». Wiehle har räknat ut att hos 56 % av arterna ha honorna — hanorna är i allmänhet litet mindre — en kroppslängd av mellan 1 och 2 mm, hos 38 % mellan 2 och 3 mm och hos endast 6 % över 3 mm. I avseende på sitt allmänna utseende ter sig dessa småspindlar ganska lika och först under preparermikroskopet avslöjar de sin stora formrikedom. Bestämningen av erigoniderna har alltid vållat stora svårigheter, särskilt när det gällt honorna, och till helt nyligen har det t.o.m. saknats användbara examinationsschemata för de synnerligen talrika släktena av familjen. Studiet av dessa spindlar har emellertid väsentligen underlättats sedan Denis och samtidigt Locket och Millidge utarbetat sina bestämningstabeller för resp. franska och engelska förhållanden. Dessa tabeller gäller också för honorna och är grundade framför allt på förekomsten eller avsaknaden på trichobothrium på 4. metatarsen, antalet taggar på bentibiorna, trichobothriernas placering på metatarserna etc. Wiehle har närmast följt Locket och Millidge i avseende på examinationsschemat över släktena och beträffande den taxonomiska uppdelningen av familjen fullföljt den av Simon ej helt genomförda uppdelningen av under-

familjerna Walckenaerinae och Erigoninae med hänsyn tagen till embolus byggnad. De behandlade arterna beskrives på ett utförligt och föredömligt sätt, och en stor del av arbetets 615 sidor upptas av det rikligt tilltagna illustrationsmaterialet — inte mindre än 1.147 figurer. Det är framför allt cephalothorax, hanpalpen och epigynet som avbildas för varje art. Illustrationerna utmärkes av mycket stor detaljtrohet, något som är synnerligen tacknämligt och ger en mycket god hjälp vid bestämningarna. Särskilt värdefulla är avbildningarna av epigynets inre byggnad, vilka nästan alltid möjliggör en säker bestämning av honorna. Tidigare har man i allmänhet nöjt sig med en framställning av epigynets yttre skulptur, vilken erbjuder färre karaktärer och dessutom ofta är rätt variabel. Arternas ekologi har även beaktats, och man återfinner de flesta i litteraturen förekommande uppgifterna om biotop, äggkokong o.s.v. Särskilt har Tretzels undersökningar över spindlarnas fortplantningsperioder citerats.

Arbetet är mycket användbart för svenska förhållanden eftersom de flesta här förekommande arter är behandlade. Beträffande den i ett tillägg upptagna arten *Rhaebothorax foveolatus* (Dahl) kan man genom ett par litteraturcitat få uppfattningen att den är anträffad i Sverige, vilket ej är fallet. Däremot förekommer *Minicia marginella* (Wid.), som anges som en syd- och mellaneuropeisk art, ända upp i Lappland. Av från tyskt område beskrivna arter saknar jag *Troxochrus nasutus* Schenkel, vilken också förekommer i Norden.

Wiehle har tidigare i »Die Tierwelt Deutschlands» behandlat bl.a. de stora familjerna Araneidae, Theridiidae och Linyphiidae. Med föreliggande arbete har han på ett utomordentligt sätt avslutat den del av detta verk som behandlar spindlarna och åstadkommit ett arbete, som för lång tid kommer att bli normgivande för erigonidsystematiken.

Åke Holm

I december 1958 (tryckt 1959) utkom som nr 27 av Universitetet i Bergen, Skrifter (Forts. av Bergens museums skrifter) MAGNE OPHEIM »Arent Greves tegninger og beskrivelser av insekter fra Bergens stift, Innledning, kommentarer og bestemmelser». Arbetet publiceras här för första gången och är att betrakta som en minnesskrift — 150 år — över Greves insats i norsk entomologi. Greve var född i Bergen 1733, död där 1808 på gården Åstveit. Omkring 1770 upprättade han ett »Naturalie- og Kunstkabinet», där naturens tre riken var representerade. Han studerade också insekternas biologi. Det är troligt att hans teckningar börjar 1768 och han avbildade genast de insekter han fann och satte sedan dit namnen.

Han beskriver i bild av diptera en, lepidoptera 44, trichoptera, mecoptera, neuroptera vardera en, coleoptera 55, hymenoptera 7, heteroptera 4, saltatoria och odonata vardera en. Till dessa har Greve satt latinska namn efter Linnés Fauna svecica 1761 men endast få av de övriga har han namnsatt. Det har kostat Opheim mycken möda att söka tyda dessa insekter. Han anser att nästan alla kommer från Bergens stift. Endast få av de obestämda är exotiska. Så följer Litteraturhänvisningar och sist 6 planscher med figurer av över 100 insekter.

Frithiof Nordström.